

COMMISSIE VOOR DE VOLKSGEZONDHEID, HET LEEFMILIEU EN DE
MAATSCHAPPELIJKE HERNIEUWING

van

DINSDAG 8 MEI 2018

Voormiddag

Samengevoegde vragen van

- mevrouw Valerie Van Peel aan de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie over "het onderzoek naar buitenlandse vermogens in het kader van de middelentoets" (nr. 20950)
- mevrouw Valerie Van Peel aan de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie over "de middelentoets door het OCMW en het opzoeken van bankgegevens" (nr. 21928)
- mevrouw Nahima Lanjri aan de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie over "het aanstellen van privébedrijven tegen uitkeringsfraude" (nr. 22552)

Valerie Van Peel (N-VA): Mevrouw de voorzitter, de eerste van mijn twee vragen betreft het onderzoek naar buitenlands vermogen in het kader van de middelentoets die het OCMW moet doen. Artikel 3 van de RMI-wet bepaalt dat personen het recht op maatschappelijke integratie genieten als zij niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak op kunnen maken, noch in staat zijn die middelen hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven.

Om na te gaan over welke bestaansmiddelen een aanvrager beschikt, is er in het kader van het sociaal onderzoek een middelentoets, maar daarin zitten nog heel wat blinde vlekken, waaronder de eigendommen in het buitenland. Er moet worden nagegaan of er een inkomen of eigendom is in het buitenland. Die controle is echter vaak een zeer moeilijke opdracht, bijvoorbeeld omdat bepaalde landen niet over een kadaster beschikken. Het kan natuurlijk niet dat er niet naar wordt gekeken, want personen die over een voldoende groot inkomen of vermogen beschikken, mogen natuurlijk geen aanspraak maken op een leefloon. Zij leggen vandaag namelijk een grote druk op de maatschappelijke solidariteit en zorgen ervoor dat er minder middelen beschikbaar zijn voor de personen die het wel nodig hebben.

Het is geen geheim dat het Antwerpse OCMW bij gebrek aan voldoende controlemiddelen ondertussen iemand heeft aangeduid en een gespecialiseerd privéonderzoeksbedrijf heeft ingeschakeld, naar Nederlands voorbeeld, waar dergelijke bedrijven sinds 2002 bestaan, om het bezit van buitenlands vermogen op te sporen, om zodoende de middelentoets en het sociaal onderzoek zo grondig mogelijk uit te voeren en mogelijke fraude uit te sluiten. In België bestaat zo'n systeem vandaag eigenlijk nog niet. Er kwam ook heel wat commentaar op wat Antwerpen deed, terwijl ik denk dat men daar ook maar binnen het huidige kader een leemte probeert in te vullen.

Mijnheer de minister, door het afsluiten van akkoorden met andere landen probeert deze regering zeker de controlemogelijkheden te vergroten. Ook uw collega, staatssecretaris De Backer, zet daarop in, maar er blijven heel wat blinde vlekken over. Hoe staat u tegenover de inzet van privéonderzoeksbedrijven door OCMW's? Is samenwerking tussen de OCMW's op dat vlak niet wenselijk? Ik heb gehoord dat ook op dat vlak uw collega De Backer misschien een initiatief zou willen nemen. Wellicht is dat in overleg met u gebeurd? Wat is uw visie daarop?

Mijn tweede vraag gaat ook over de middelentoets. Met deze vraag wil ik eigenlijk een nog prangender probleem aankaarten dat volgens mij nog veel sneller opgelost kan worden. Het is pringend in die zin dat alle OCMW's erop stoten.

In de huidige situatie vraagt het OCMW aan elke steunzoeker een schriftelijke verklaring zodat het OCMW in naam van de steunzoeker de rekeningstand van de betrokkene mag opvragen bij diens bank. De steunzoeker verklaart ook dat hij enkel bij die bank klant is en dat het zijn enige rekeningen zijn. Het OCMW kan echter niet weten of de steunzoeker op zijn naam nog elders, bij een andere bank, een rekening heeft openstaan. Enkele banken wensen die gegevens alleen via Febelfin door te geven, waarbij Febelfin als tussenpersoon optreedt.

We zouden tot een goedkopere en waterdichte procedure moeten kunnen overgaan. Immers, soms blijkt dat een steunzoeker toch nog andere rekeningen heeft openstaan, in tegenstelling tot wat hij in eerste instantie verklaart. We zouden een wettelijk kader moeten creëren waarbinnen de OCMW's via de Nationale Bank van België een lijst verkrijgen van alle rekeningen van de steunzoeker, geopend bij om het even welke bank. Op zich kan dat eenvoudig gerealiseerd worden door de OCMW's toegang te verlenen tot het CAP.

Op een vorige mondelinge vraag van mij – ik werk er al langer aan – antwoordde uw voorganger dat vanuit de administratie contact onderhouden werd met andere partners, in het bijzonder met de FOD Financiën. Ik heb het nagevraagd en de FOD Financiën staat absoluut open voor mijn voorstel.

Er moet in een wettelijke basis worden voorzien. De OCMW's moeten via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid toegang verkrijgen. In de periode waarin ik mijn vorige mondelinge vraag stelde, werd die stroom bestudeerd en werd er ook een webservice voor toekomstige gebruikers ontwikkeld. Het is eigenlijk de logica zelve. Het OCMW kan op die manier veel gemakkelijker toegang krijgen tot de informatie welke rekeningen er bestaan. Onder andere met het oog op de privacy blijft de toegang tot de bedragen op die rekeningen uiteraard nog altijd via de cliënt verlopen. De steunzoeker moet toestemming verlenen. Als hij daarmee niet akkoord gaat, kan er geen sociaal onderzoek worden geopend en zal zijn aanvraag hoe dan ook geweigerd worden. Die tussenstap wil ik er echter zeker niet uit. Het OCMW moet geen toegang krijgen tot de bedragen op die rekeningen, maar moet wel geïnformeerd zijn over het bestaan van die rekeningen.

Mijnheer de minister, wat is de stand van zaken? Zult u dat wettelijk kader creëren?

Wat zijn de vorderingen, ten eerste, inzake het verlenen van toegang tot de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, en ten tweede, in de ontwikkeling van de webservice door de Nationale Bank van België?

Ik hoop dat er ondertussen plannen bestaan. Als dat niet het geval is, zal ik zelf een wetsvoorstel indienen.

Nahima Lanjri (CD&V): Mevrouw de voorzitter, mijnheer de minister, mijn vraag dateert van 13 december, dat is bijna vijf maanden geleden. Ik weet niet hoe dat komt. Ik hoop dat wij in de toekomst onze vragen sneller kunnen stellen, want vijf maanden is toch wel uitzonderlijk lang.

La présidente: Je suis tout à fait d'accord avec vous. Cependant, je dois invoquer des circonstances atténuantes. En effet, nous avons consacré plusieurs réunions de commission à l'affaire Veviba.

Nahima Lanjri (CD&V): Er is blijkbaar iets fout gelopen. Ik hoop gewoon dat dit in de toekomst sneller kan verlopen.

Denis Ducarme, ministre: Madame Lanjri, j'ai toujours été d'accord sur les dates proposées pour la convocation de cette commission.

Nahima Lanjri (CD&V): Mijnheer de minister, er is dus iets fout gelopen. Ik wil dat even in zijn context plaatsen. Mijn vraag is al deels gedateerd en er is ondertussen veel veranderd.

Mijn vraag ging ook over het aanstellen van privébedrijven om uitkeringsfraude tegen te gaan, een vorm van sociale fraude dus. Eerst en vooral, het is belangrijk dat elke vorm van fraude en misbruik wordt aangepakt, dus zowel sociale fraude als fiscale fraude. Daartegen moeten wij strijd voeren. Sociale fraude, uitkeringsfraude, mogen wij uiteraard niet tolereren, maar wij moeten de zaken wel in hun juiste context plaatsen. Wij weten dat slechts een heel kleine minderheid misbruik maakt. In Gent bleek het bijvoorbeeld om slechts 5 % te gaan. Toch, elk procent is er één te veel. Wij moeten onze middelen immers vooral inzetten voor wie het echt nodig heeft.

De OCMW's hebben de plicht om een vermogenstoets te doen ten aanzien van degenen aan wie zij een leefloon geven. Zij moeten nagaan of iemand inderdaad behoeftig is. Dat is een taak die weggelegd is voor de maatschappelijk assistenten. Recent heeft het OCMW van Antwerpen echter gezegd dat het privébedrijven wou aanstellen om uitkeringsfraudeurs op te sporen. Het verwees daarvoor naar succesvolle initiatieven in Nederland. Uit onderzoek blijkt echter dat de Nederlandse gemeenten deze praktijk sinds 2015 niet meer mogen uitoefenen wegens verboden door de wet.

Volgens mij is een zelfde verbod, expliciet of impliciet, terug te vinden in onze Belgische wetgeving. De wet betreffende het recht op maatschappelijke integratie van 2002 bepaalt immers dat het de sociaal werkers zijn die de opdracht hebben het sociaal onderzoek uit te voeren en dat die taak dus niet zomaar kan worden uitbesteed. In het koninklijk uitvoeringsbesluit van 11 juli wordt trouwens expliciet bevestigd dat de sociaal werkers een erkend diploma van maatschappelijk assistent moeten hebben. Voorts worden zij door allerlei wetten en decreten verbonden aan het beroepsgeheim; zij leggen de eed af. Ook dat is geregeld. Ik zal de hele wetgeving hier niet aanhalen.

Men kan zich dus vragen stellen bij de voorgestelde methodiek die men in Antwerpen wil gebruiken, dus het inzetten van privébedrijven om informatie in te winnen over het vermogen van iemand in het buitenland. Ik uit hier uiteraard geen oordeel over het feit dat niemand mag frauderen, noch over het feit dat mensen moeten aangeven of zij al dan niet een verblijf hebben in het buitenland. Dat lijkt mij logisch.

Normaliter wordt op dat vlak samengewerkt tussen de overheden. Ik heb hierover trouwens ook al vragen gesteld aan minister Van Overtveldt. Hij antwoordde positief en zei dat er in het kader van de dubbelbelastingverdragen een gegevensuitwisseling moet komen tussen ons land en andere landen, om te bekijken of mensen daar effectief een eigendom hebben. Daaraan wordt gewerkt, dat bevestigde de minister mij. Het blijft echter eigenaardig dat men privédetectives inzet die ter plaatse moeten gaan vaststellen of iemand er een woning bezit, zeker omdat deze informatie dan op een andere manier wordt verkregen en het niet via de autoriteiten verloopt.

Mijnheer de minister, is het volgens u mogelijk om een onderdeel van het bestaansmiddelenonderzoek uit te besteden aan een externe partner, aan een privébedrijf, terwijl deze externe partner mogelijk

niet voldoet aan de voorwaarden bepaald in de wet en in het koninklijk besluit? Ik denk in dat verband aan de voorwaarden met betrekking tot het diploma, het beroepsgeheim en de eedaflegging.

Werden uw diensten gecontacteerd in verband met de casus uit Antwerpen, met de vraag hoe zij dat moesten aanpakken? Zo ja, wat was uw antwoord?

Heeft u of heeft de POD Maatschappelijke Integratie bijkomend advies gevraagd aan experts op dit vlak? Ik denk dan aan de VVSG en de Union des Villes et Communes de Wallonie. Zo ja, wat was hun advies? Zo nee, bent u bereid dit alsnog te doen en om mede op basis van dit advies te komen tot een juridisch sluitend voorstel om informatie in te winnen over de buitenlandse vermogenstoestand van leefloontrekkers of -aanvragers? Ik verwijs in dit verband ook naar mijn vraag aan minister Van Overtveldt. Hij wees onder meer op de mogelijkheid om dit te doen via dubbelbelastingverdragen. Ziet u zelf nog andere mogelijkheden?

Daarbij aansluitend, enkele dagen geleden stond in de krant dat de regering, in het kader van het begrotingsconclaaf van einde maart, heeft beslist om samen te werken met een centraal fraudebureau. Het is goed om dat centraal vanuit de federale regering te doen, zodat de maatschappelijk assistenten hun vragen kunnen stellen aan zo'n federaal geregeld fraudebureau en zodat ons land kan samenwerken met andere landen om op een wettelijke manier informatie te verkrijgen.

Hoever staat de regering met het initiatief om zo'n centraal bureau op te richten? Ik meen te verstaan dat u niet zult samenwerken met privédetectives, maar dat het van overheid tot overheid zal verlopen, omdat dat wel zou kunnen. Hoe en vanaf wanneer zal dat juist functioneren? Wanneer kunnen de OCMW's er dan een beroep op doen? OCMW's moeten immers steun kunnen aanvragen, zodat zij niet allemaal zelf moeten proberen om onderzoeken in het buitenland te voeren. Een grote stad als Antwerpen kan dat misschien nog proberen, maar een kleine gemeente heeft gewoon de middelen niet om zulke onderzoeken te starten in het buitenland. Dat zou trouwens ook niet goed zijn, zeker als het niet op een wettelijke manier gebeurt. Ik ben absoluut niet tegen het aanpakken van fraude, maar het moet wel op een wettelijke manier gebeuren, want met informatie die op een onwettelijke manier wordt verkregen, kan men toch niets doen en er kan ook protest tegen komen.

La présidente: Mesdames Van Peel et Lanjri, comme vos questions ont été fort longues, vos répliques devront être brèves.

Minister Denis Ducarme: Mevrouw Lanjri, mevrouw Van Peel, de wet is zeer duidelijk. Wil men een leefloon ontvangen, dan mag hij of zij "niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven". De staat van behoefte moet vastgesteld worden door het OCMW via het sociaal onderzoek dat met name een middelentoets omvat. Dat onderzoek wordt gevoegd bij allerhande gegevens die uit verschillende bronnen afkomstig zijn.

De onroerende inkomsten in België en ook in het buitenland maken deel uit van de onderzochte inkomsten. Ik heb inderdaad gehoord dat sommige OCMW's een beroep zouden willen doen op een privéfirma om die informatie te verzamelen. Ik heb mijn administratie gevraagd een algemene juridische analyse te maken van een eventuele onderaanbesteding van het sociaal onderzoek en de conformiteit daarvan met het bestaande juridisch kader.

Vandaag kan een OCMW, om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de situatie van de steunaanvrager met betrekking tot zijn onroerende goederen, onder andere al de gegevens van het vastgoedkadaster en de fiscale aangiften bij de FOD Financiën raadplegen. Bovendien moet de

aanvrager een oprechte en volledig gecertificeerde verklaring afleggen over de middelen, gedateerd en ondertekend.

Ik wil natuurlijk met mijn collega's-ministers van Financiën en Buitenlandse Zaken, Sociale Zaken en Asiel en Migratie die inspanningen blijven leveren.

Op termijn moeten alle OCMW's officieel op een degelijke manier en conform een adequaat wettelijk kader toegang kunnen krijgen tot de gegevens van de buitenlandse vastgoedkadasters.

Mevrouw Lanjri, de regering heeft zich trouwens vastberaden getoond. Tijdens de Ministerraad van 30 maart 2018 heeft zij er zich toe verbonden eventuele maatregelen te onderzoeken, in het bijzonder tegen fraude met onroerend goed in het buitenland.

Wij moeten vastberaden zijn tegenover welke fraude dan ook. Dat is de beste garantie om een onontbeerlijk maatschappelijk vangnet duurzaam te maken. Dat kan echter enkel samen met het OCMW en conform het wettelijke kader dat diens opdrachten vastlegt.

De oplossingen die worden geanalyseerd, houden bijvoorbeeld rekening met het feit dat enkel maatschappelijk assistenten sociale onderzoeken mogen uitvoeren met respect voor de bepalingen inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer of het beroepsgeheim, waaraan maatschappelijk werkers natuurlijk gehouden zijn.

Ik werk voort aan de verschillende oplossingen.

Valerie Van Peel (N-VA): Mijnheer de minister, uw antwoord was hier en daar niet zo duidelijk. Het klopt dat de regering met de vergadering van de Ministerraad van eind maart signalen heeft gegeven om zelf het heft in handen te nemen. Ik denk dat dat een goede zaak is.

Wat Antwerpen betreft, ik denk dat het goed is dat men niet op zijn lauweren rust. Het is de grootste stad van Vlaanderen, die met het fenomeen het meeste te maken heeft. Ik steun het feit dat men daar geen afwachtende houding aanneemt.

Als men een en ander vandaag niet wettelijk kan doen, hoewel ik daarover vandaag geen duidelijk antwoord heb gekregen, moeten wij nagaan of het wettelijk kader kan worden aangepast. Er zijn twee richtingen in zo'n discussie.

Ik had ook een vraag over de toegang tot de rekeningen van de aanvrager. Uit de praktijk blijkt dat het niet altijd voldoende is om alleen maar af te gaan op een verklaring dat men de waarheid spreekt naar eer en geweten. Ik weet van minister Van Overtveldt dat het perfect mogelijk is om die toegang mogelijk te maken. Ik hoop dat u daarover nog eens met de minister samen zit, zodat op dat vlak stappen kunnen worden gezet. Dat lijkt mij een simpele stap, die het voor de OCMW's veel eenvoudiger maakt om de middelentoets uit te voeren en het zal ook veel correcter verlopen.

Nahima Lanjri (CD&V): Mijnheer de minister, een aantal zaken is voor mij wel duidelijk. Er is wettelijk bepaald dat het maatschappelijk onderzoek en het onderzoek naar de middelen door de maatschappelijk assistent moet gebeuren. Hij is daarvoor bevoegd. Hij moet zich houden aan de privacywetgeving. Hij is gehouden aan het beroepsgeheim. Het kan dus alleen door hem of haar gebeuren. Daarin bent u duidelijk.

Als Antwerpen daarbuiten treedt, wat volgens mij het geval is, is dat duidelijk onwettig, want het kan niet volgens de wet. Ik begrijp dat steden niet bij de pakken willen blijven neerzitten en iets willen doen. Ik heb daar absoluut geen probleem mee, maar dan moeten zij zich tot de federale overheid wenden met de vraag om het probleem aan te pakken. Dat gebeurt hier nu ook.

Het is goed dat de federale overheid het wettelijk kader wil aanpakken. Een wettelijke aanpak is nu eenmaal belangrijk, met samenwerkingsverbanden met derde landen. Op die manier kunnen de gegevens op vraag van de maatschappelijk assistent ter beschikking worden gesteld. Zo kan het ook!

Ik vraag me af wat er nu moet gebeuren met steden als Antwerpen die hier al mee bezig zijn. Ik meen dat u een signaal moet geven dat zij daar nu beter mee stoppen in afwachting van een nieuw initiatief van de regering. Zo niet zullen er sowieso klachten komen of zal het verzamelde bewijsmateriaal onwettelijk zijn.

Ik hoop, mijnheer de minister, dat u in overleg gaat met de stad Antwerpen om dat probleem zo snel mogelijk aan te pakken. Op die manier kan alles op de juiste, wettelijke manier verlopen. Als de wetgeving hiervoor moet worden aangepast, dan moeten wij dat ook doen. Dat zal echter niet op maat zijn van een stad, maar voor heel België.

Minister Denis Ducarme: Ik heb u allen goed begrepen. Over de keuze van het OCMW van Antwerpen wil ik de analyse van mijn administratie afwachten. Ik wil eerst een overzicht krijgen van het dossier.

Nahima Lanjri (CD&V): Mijnheer de minister, ik heb mijn vraag op 13 december ingediend. U weet dat Antwerpen hiermee bezig is. Ik hoop dat u niet pas vandaag met die analyse bent begonnen. De tijd dringt!

Niemand wil dat er ondertussen onwettelijke dingen gebeuren. Het is belangrijk dat uw administratie heel snel duidelijkheid brengt. Ik diende al vijf maanden geleden de vraag in. Ik vroeg ook of een dergelijke handelwijze juridisch mogelijk was. U hebt al een gedeeltelijk antwoord gegeven, namelijk dat zulks eigenlijk niet kan.

U zegt verder dat er nog een aantal zaken moeten worden uitgeklaard. Dat zie ik graag heel snel gebeuren, want wij willen niet dat bepaalde OCMW's in de onwettelijkheid treden.

Minister Denis Ducarme: Als ik uw – al geruime tijd geleden – geformuleerde verzoek om de VVSG en de Union des Villes et Communes de Wallonie te raadplegen had ingewilligd, zou het advies nooit zo technisch en gespecialiseerd zijn als het advies dat ik van mijn administratie zal krijgen. Ik heb de vergaderdata altijd gerespecteerd, en zal vragen dat het advies snel wordt uitgebracht.

Het incident is gesloten.